

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Het passief: de grote mag-niet

Cornelis, Louise

Citation

Cornelis, L. (2016). Het passief: de grote mag-niet. In *Aries netwerk: een constructicon* (pp. 48-50). Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3213657>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3213657>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

15. Het passief: de grote mag-niet

Louise Cornelis, Tekst en Communicatie

Nadat ik in 1997 was gepromoveerd op onderzoek naar de lijdende vorm, ben ik andere dingen gaan doen dan constructiegrammatica. Tegenwoordig help ik adviseurs om hun inhoudelijke deskundigheid lezergericht op papier te zetten. Daarbij neem ik toch ook nog steeds regelmatig het woord ‘constructie’ in de mond als het gaat over de lijdende vorm. Die brengen schrijvende professionals namelijk regelmatig ter sprake. Altijd in afkeurende zin: dat mag toch echt niet, passief schrijven. De lijdende vorm is misschien wel de constructie met het slechtste imago van allemaal.

In de loop der jaren heb ik regelmatig deze grote ‘mag-niet’ genuanceerd, in trainingen, bij coaching, bij het toelichten van redactionele veranderingen en op mijn weblog (<http://www.lhcorneilis.nl/weblog-tekst-communicatie>). Mijn onderzoek van toen biedt daar de onderbouwing voor, bijvoorbeeld:

- Je kunt met het passief een subtiel stilistisch effect bereiken. Je kunt er bijvoorbeeld mee uitdrukken dat de veroorzaker geen persoonlijke verantwoordelijkheid treft: ‘hij werd door de bliksem getroffen’ is oké; ‘de bliksem trof hem’ is een gekke personificatie.
- Je kunt er in een handleiding gelaagdheid mee creëren, onderscheid mee maken tussen wat de gebruiker moet doen en wat daarna vanzelf gebeurt: ‘als u op <ctrl-P> drukt, wordt het document afgedrukt’.
- Je kunt ‘m tactisch inzetten: ‘racisme moet met alle mogelijke middelen bestreden worden’ klinkt in een

Het passief: de grote mag-niet

beleidsstuk heel acceptabel (en is helaas nog net zo actueel als in 1997). Maar als je in die tekst duidelijk maakt wie dat bestrijden precies moet doen, heb je de poppen aan het dansen. Ik noem dat nog steeds de ‘wie de schoen past, trekke hem aan’-passief.

Enfin, zo kan ik wel doorgaan, daarbij overigens wel beseffende dat er ook echt teksten zijn die gebukt gaan onder te veel passieven. Ook dat bespreek ik regelmatig met ‘mijn’ schrijvers: als je de verantwoordelijke voor de handeling steeds maar in het vage laat, ontnem je lezers een belangrijke identificatiefiguur. Bij gebrek aan dat houvast zullen ze je tekst minder goed begrijpen.

Meer in het algemeen waarschuw ik wel: lezers zijn behoeftiger en dommer dan jij als deskundige inschat (ja, ikzelf als lezer ook). Er gaapt nou eenmaal een kloof tussen een deskundige schrijver en de oningewijde lezer. Je moet goed schrijven om die kloof te overbruggen. Functioneel gebruik van passieven hoort daarbij.

Ik snap dus wel waar de mag-niet vandaan komt, maar ik geloof niet in het absolute karakter ervan. Sowieso niet. Dat is het punt dat ik bij elke verdediging opnieuw weer maak: als een constructie echt alleen maar verkeerd zou zijn, zat ze niet in de taal. Ze zit in de taal omdat ze een communicatieve functie dient. Elke constructie dient een communicatieve functie, anders bestond ze niet.

Zo pleit ik dus regelmatig. Soms praat ik tegen dovemansoren; schrijfovertuigingen zijn verrassend hardnekkig. Maar soms zie ik in andermans ogen een lichtje gaan branden: schrijven is stukken interessanter, creatiever en flexibeler dan voldoen aan een rijtje mag-niets. Wat een bevrijding!

Het passief: de grote mag-niet

En wat me ook opvalt: nooit struikelt iemand over mijn gebruik van het woord *constructie* in deze verhandelingen. Halverwege de jaren negentig was het vernieuwend om het passief als constructie te analyseren, zoals Arie en ik deden: als bestaande uit twee betekenisvolle elementen (*worden* + voltooid deelwoord). Althans, voor taalkundigen. Voor leken is nou net dat kennelijk vanzelfsprekend.

Referenties

- Cornelis, Louise & Arie Verhagen (1995). Does Dutch really have a Passive? In: M. den Dikken and K. Hengeveld (eds.), *Linguistics in the Netherlands 1995*. Amsterdam: John Benjamins, 49-60.
- Cornelis, Louise (1997). *Passive and perspective*. Utrecht Studies in Language and Communication 10. Amsterdam/Atlanta: Rodopi.